

DE WAKKERE LEERLING : GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN IN DE KLAS

Politieke vorming in het vak Nederlands ?

Nee, het is niet alleen de bedoeling dat je straks met dit artikelje naar de leraar geschiedenis of maatschappelijke vorming toestapt en hem zegt dat het misschien wel interessant voor hem zou kunnen zijn. Politieke mondigheid is immers iets wat ook heel duidelijk in het vak Nederlands aan bod kan en moet komen.

Onze doelstellingen die we bij politieke vorming beogen omvatten enerzijds een politieke kennis (basiskennis van formele regels en structuren, ideologische basisnoties, ...) en anderzijds een politiek bewustzijn van de individuele en gezamenlijke participatiemogelijkheden in het besluitvormingsproces, ...).

Politieke vorming in deze optiek overschrijdt dus duidelijk de bekrompenheid van de partijpolitiek en zou als volgt kunnen gedefinieerd worden : "ieder proces, dat individuen en/of groepen helpt inzicht en ervaring te verwerven, deze te kunnen analyseren en verklaren, zich houdingen en vaardigheden eigen te maken, die het de betrokkenen mogelijk maken politieke besluitvormingsprocessen te beïnvloeden." (Stichting Burgerschapskunde ; 1982 : 6).

Wanneer we in onze lessen Nederlands af en toe de politieke waaier willen opentrekken, dan botst dit vaak op een groot onbegrip en verregaande onverschilligheid. Probleem is immers meestal dat politieke vorming erg abstrakt is en ver van de leerlingen af staat.

Wil een dergelijke vorming echter een kans op slagen hebben, lijkt het ons een basisvereiste dat we een konkrete situatie waarmee de deelnemers aan het vormingsproces zich verbonden voelen als uitgangspunt kiezen. De nakende gemeenteraadsverkiezingen is volgens ons ongetwijfeld zo een gebeurtenis - zeker voor de oudere leerlingen - waar iedereen van veel dichter bij betrokken is dan men wel eens wil geloven. Wij (!) kunnen er misschien voor zorgen dat deze jongeren de verkiezingen niet alleen "meemaken", maar ze ook "mee maken" !

Gemeenteraadsverkiezingen.

Dingen waarmee we elke dag haast mee gekonfronteerd worden, zoals wonen, verkeer, sport en ontspanning, sociale dienstverlening, ... kortom alle inhouden die op het niveau van de menselijke samenleving in een gemeente staan, dienen voor een duidelijk begrip in de sociaal-politieke kontekst van het gemeentebeleid geplaatst te worden. België is immers een gedecentraliseerde staat en hierdoor berusten heel wat verantwoordelijkheden op lokaal vlak. Gezien de gemeenten echter door de overheid gefinancierd worden is het belangrijk dat wij ook regelmatig de parallellen doortrekken op nationaal beleidsvlak. De basis van onze benadering blijft echter de "gemeentelijke autonomie".

Voorstelling van enkele verwerkingsmogelijkheden.

De manier waarop de leerlingen dit toch wel vrij moeilijk-liggend thema "aangekaart" krijgen, lijkt ons zeer sterk bepalend voor het al dan niet slagen ervan. Daarom proberen we hierover enkele voorstellen te formuleren om in de klas rond het thema van de gemeenteraadsverkiezingen te werken. Bij het hanteren van de methodes dienen we er echter steeds vanuit te gaan dat we proberen de mogelijkheden om het succes van de politieke vorming te waarborgen of zeker te vergroten, waar mogelijk aangrijpen. D.w.z. dat we steeds trachten :

- a. de leergang aan een concreet geval te koppelen ;
- b. de direct betrokkenen en hun standpunten binnen te halen ;
- c. de behandeling van het onderwerp tot een concreet resultaat te laten leiden (weergave van het probleem voor andere leerlingen, invloed uitoefenen door in-gezonden brieven, schrijven aan politiek verantwoordelijken, ...) ;
- d. de werkmethoden zo gevarieerd mogelijk te organiseren, zodat zoveel mogelijk leerlingen een mogelijkheid zien om er aan deel te nemen.

(Stichting Burgerschapskunde ; 1982 : 19).

We beperken ons hier tot een ietwat uitgebreidere voorstelling van een vijftal methoden. Naar andere werkvormen verwijzen we in de materiaalbeschrijving.

1. Analyse van partijprogramma's.

We verzamelen de programma's van een aantal partijen.

Best beperken we ons, omwille van de overzichtelijkheid, tot een 5-tal partijen (rekening houdend met de voorkeuren van de leerlingen).

Er worden groepen van 4-5 leerlingen gevormd. Elk van deze groepen kiest één verkiezingsstrijdpunt en analyseert het a.d.h.v. het onderstaand matrix-model.

vb. verkiezingsstrijdpunten	CVP	PVV	SP	...	...
werkgelegenheid					
vrede - veiligheid					
vrouwenbelangen					
milieu					
energie					
.....					

Elke groep bekijkt nu wat de verschillende programma's over het gekozen strijdpunt vertellen. Een korte samenvatting, liefst in eigen woorden wordt in de betreffende vakken op het bord of op flappen geschreven. Als alle groepen gereed zijn, kan een vergelijking in een klasse-/groepsgesprek plaatsvinden.
(Stichting Burgerschapskunde ; 1982 : 68-69).

2. Verkiezingsslogans.

Om een beter zicht te krijgen op de verschillende partijen en hun programma's kunnen wij bijvoorbeeld ook de slogans eens van nabij bekijken.
We suggereren enkele mogelijke opdrachten voor een (taal-beschouwend) groepswork : (je kan best de verzamelde slogans zo verdelen dat elk groepje zich op de slogans van één bepaalde partij kan concentreren)

- Inventariseer de gebruikte slogans uit de pamfletten
- Onderzoek het gebruik van de voornaamwoorden (o.a. u, gij, jij, wij, enz.). Wie wordt ermee aangewezen ? Duidelijk ? Welke voornaamwoorden heeft deze partij gekozen ? Waarom ? Effect op de lezer ?
- Zitten er nog andere woorden of uitdrukkingen in waarmee eigenlijk ook de lezer-kiezer aangewezen wordt ?
- Kijk naar de elliptische zinnen. Maak er een volledige zin van. Wie is dan de (verzwegen) handelende persoon ?
- Over wie of wat spreken de slogans ? Over de partij, de kiezer, ... ?

- f. Op welke waarden, opvattingen en mogelijke vooroorde-
len bij de kiezer wordt er gemikt ?
- g. Zijn er je nog bepaalde dingen in de slogans opgeval-
len ?
- h. Vind je dat je, in wat de slogans zeggen en in hoe ze
dat doen, door de betrokken partij au sérieux wordt
genomen ?
- i. Hoe worden de tegenkandidaten aangesproken ?
- j. Zijn er bepaalde grafische aspecten die opvallen ?

Voor een klasgesprek suggereren we de volgende punten :

- Verslag over de resultaten van het onderzoek van de
verschillende partij-slogans
- Korte karakterisering van de punten waarin de partij-
en duidelijk elkaar verschillen.
- Is onze mening veranderd, sterker genuanceerd ? Wat
hebben we geleerd ?

(Frans Daems, e.a. ; 1982 : hoofdstuk 2, taalbeschuwing)

3. "Grote woorden"-politiek.

Een handige truuk om de propaganda van de verschillende
partijen die betrokken zijn bij de gemeenteraadsverkie-
zingen onder de loep te nemen is : het onderzoek naar
de "GROTE WOORDEN".

Deel aan iedereen een voorraad propagandamateriaal uit.
Laat iedereen individueel de uitspraken aanduiden die
hij tot de grote woorden of tot de loze kreten rekent.
Als voorbeeld kan je opgeven "gelijke kansen voor ieder-
een", "rechtvaardige bestemming", ...

Daarna kan je per partij die in je gemeente aan de ver-
kiezingen deelneemt de "grote woorden" op een flap op
een rijtje zetten. Als dit gebeurd is, probeer je in
groep na te gaan wat de konkrete betekenis achter de
grote woorden is of kan zijn. Je zal al vlug merken dat
je vaak niet weet waarover de betrokken propagandisten
het hebben. Probeer daarna puntige vragen op te maken
die je aan de partijen kan voorleggen, waardoor ze ver-
plicht worden duidelijke informatie door te geven.
(Informatief Spelmateriaal ; 1982 : 10).

4. Wie is kandidaat ?

Verzamel de kandidatenlijsten in uw gemeente. Geef groep-
jes deelnemers opdracht (telefonische) vraaggesprekken
met kandidaten van één partij te maken. Verschillende
groepjes vragen kandidaten van verschillende partijen.

Maak hierbij gebruik van gestandaardiseerde vragenlijstjes met vragen als :

1. Personalialia
2. Waarom wilt u gemeenteraadslid worden ?
3. Hoe ziet u uw toekomstige positie als raadslid tegenover de kiezers ?
4. Voor welke dingen wilt u vooral ijveren ?
5. Wat zijn uw opties voor het gemeentelijk jeugdbeleid ?
6. Wat vindt u van de vergoeding voor gemeenteraadsliden ?
7. Hoe staat u tegenover actiegroepen in de gemeente ? enz.

Daarna worden de gegevens verwerkt tot totalen en met elkaar vergeleken op verschillende vlakken : bijvoorbeeld

- zijn er duidelijke verschillen tussen de kandidaten van de verschillende partijen ?
  - zijn er ook verschillen tussen de kandidaten onderling van één partij ?
  - bestaat er zoiets als een partij-idenditeit ?
- (Ministerie Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur ; z.d. : 11).

5. Verkiezingen op school.

In het Koninklijk Atheneum in Willebroek organiseerden men vorig jaar enkele dagen voor de nationale verkiezing (8 november '81) een heuse verkiezingsdag op school. Een dag lang hielden de leerlingen van het zesde jaar officieel het stemlokaal open om de drie hoogste jaren (op één klas na !) hun stem te laten uitbrengen.

Deze dag was de afsluiting van een kort project rond de verkiezingen. Men begon helemaal onderaan : het verschil tussen links en rechts, waar situeren zich de partijen, ... De programma's van de partijen werden doorgenomen, interviews met leerkrachten en medeleerlingen werden afgenomen i.v.m. stemplicht, of ze dachten of de leerlingen net als hun ouders zouden stemmen, of de grote of de kleinere partijen zouden winnen, of ze dachten of hun stem enige invloed zou hebben, of ze een oplossing hadden voor de crisis, blanco stemmen, ... De avond vóór de (school) verkiezing werden een aantal plaatselijke politici uitgenodigd voor een forumgesprek met debat. (Niet minder dan 65 leerlingen kwamen opdagen !).

Het hoogtepunt van het hele project was natuurlijk de "stemming". Men probeerde er voor te zorgen dat alles

zo echt mogelijk verliep. De oudere leerlingen en hun leerkrachten moesten elk apart - met de nodige protocol - hun stem komen uitbrengen. Achteraf werden de stemmen geteld volgens de regels van de kunst en werden de uitslagen officieel bekend gemaakt aan de andere leerlingen. Stof te over natuurlijk om daarna de schooluitslag te vergelijken met de "echte" uitslag enkele dagen later ! (Jacky Huys ; 1981 : 2).

Materiaalbeschrijving.

Naast deze vijf mogelijkheden bestaan er natuurlijk nog tal van methodes om het onderwerp aan ta pakken. Enerzijds zijn er de meer klassieke vormen als het uitnodigen van een spreker, diskussies, ... ; anderzijds kunnen we ook uitgebreide simulatie, prioriteiten- of begrotingsspelen opzetten, etc. In het onderstaande overzicht van (didaktisch) materiaal i.v.m. de gemeenteraadsverkiezingen vermelden we waar je nog verder op zoek kan gaan naar uitgewerkte vermeldingsmogelijkheden en/of waar je achtergrondmateriaal kan vinden.

1. "Apropoo". (1982) - Maandblad Jongerengemeenschappen (jrg. 8 nr. 1, jan. '82). Themanummer : Oog voor je gemeente.
Eenvoudig geschreven achtergrondteksten i.v.m. gemeenteraadsverkiezingen (kiessysteem ; begrotingswijze ; autonomie van de gemeente ; ...) - beschrijving van enkele werkvormen.
Besteladres : Jongerengemeenschap vzw., Kipdorp 30, 2000 Antwerpen - tel. 031/ 31 07 95 (prijs : 25 fr.)
2. A.P.S.K.W. (1982) - "De wakkere burger. Handleiding". 4 delen : basisinformatie over het gemeentebestuur ; een handleiding voor een diamontage rond de gemeenteraadsverkiezingen (toegesplitst op Brussel) ; methodieken ; voorbeelden van initiatieven (o.a. enquête in de vorm van een stembiljet !).
Besteladres : APSKW, Kroonlaan 16, 1050 Brussel (100 fr.)
3. Daems Frans, Pepermans Jef, Roger Roger (nov. '82) - "Leren leven in taal". De Sikkkel, Malle.
In het derde hoofdstuk rond "taalbeschouwing" vindt u het opgenomen voorbeeld i.v.m. de sloganontleding.
4. Huys Jacky (1982) - "Socialisten winnen nieuwe schoolstrijd." De Morgen, 4 november 1982, p. 2.
Beschrijving van het project in het Atheneum te Willembroek, met interviews van leerkrachten en leerlingen.

5. Info Jeugd Nationaal (1982) - "Racisme. Projekt rond vooroordelen over buitenlandse werknemers. Lespakket, werkmateriaal en achtergrondteksten".
o.a. uitgewerkt kortgeding rond het thema "Hebben vreemdelingen het recht om te kiezen en verkozen te worden voor de gemeenteraad ?" (pp. 23-40).
Besteladres : Info Jeugd Nationaal, Nederkouter 111, 9000 Gent - tel. : 031/ 31 07 95 (25 fr.).

6. Informatief Spelmateriaal (1982) - "Spellen-krant" : Een dobbelsteen op zijn kant. (jrg. 1 nr. 1, mei 1982).
"Hoe en waarom werken rond de gemeenteraadsverkiezingen ?" (p. 4-11) ; "Gemeentelijk beleid : (volledig uitgewerkt) simulatiespel + 16 j." (p. 15-33).
Besteladres : IFS vzw., Geldenaakse Vest 24, 3000 Leuven (30 fr.)

7. Katholieke Jeugdraad - Aktieplan : "Opgelet ik stem !".
Postkaarten, badges, stickers en een boeiende getekend en geschreven poster werden ontworpen om de jongeren bewust te maken van hun verantwoordelijkheid.
Besteladres : KJR, Guimardstraat 1, 1040 Brussel - tel. 02/ 511 68 33 (50 fr. voor een volledig pakket).

8. Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur (z.d.) - "Campagne Jeugd en Gemeente".
Bundeling van aktie- en werkvormen (o.a. begrotingsspel geïnspireerd op de methode van waardeverduidelijking ; volledig uitgewerkt simulatiespel met taak- en rolomschrijvingen rond gemeentebeleid).
Besteladres : Min. Van Nat. Cultuur en Ned. Opvoeding, Campagne Jeugd en Gemeente, Sainteletteplein 13, 1000 Brussel - tel. : 02/ 219 34 10 (toest. 220).

9. Stichting Burgerschapskunde (Nederlands Centrum voor Politieke vorming (1982) - "De Gemeente". Basisboek - Gemeentelijke politiek in de praktijk - Didaktische handleiding.
Vooral de didaktische handleiding biedt een erg ruim aanbod van werkvormen met telkens duidelijk geformuleerde doelstellingen (o.a. een politieke enquête, een begintoeets, ...). Deze handleiding is los van de twee andere boekjes te gebruiken (de voorbeelden zijn natuurlijk steeds uitgewerkt op de Nederlandse situatie).
Besteladres : S.B.K., Postbus 349, 2300 AH Leiden, Nederland. (prijs van de handleiding : 11 gld.).

10. De Wakkere Burger. Initiatief van de Stichting Lodewijk de Raet.
Bedoeling is de actie te bevorderen op gemeentevlak om te ijveren voor een verdergaande democratisering van het

plaatselijk beleid. Hiervoor werden werkmateriaal, video-programma's, affiches en richtnota's rond allerlei aspecten van het gemeentebeleid samengebracht.
Informatie en bestelformulieren : De Wakkere Burger,
Liedtsstr. 27-29, 1030 Brussel - tel. : 02/ 241 88 33.

11. De Gemeenteraadsverkiezingen.
BRT - schooltelevisie (12-18 jarigen)
- maandag 20 sept. 17.30 u.
- dinsdag 28 sept. 15.30 u.
- vrijdag 1 okt. 15.30 u.

Luuk Van Waes.